

„Алианц Банк България“ АД

Информационна брошура относно финансови инструменти, инвестиционни продукти, инвестиционни услуги и рисковете, свързани с тях /версия май 2018г/

Съвременните финансови пазари предлагат голяма гама от инвестиционни възможности и всеки инвеститор се изправя пред предизвикателството да избере подходящата инвестиция при съответни нива на доходност/риск. Тази брошура е предназначена за Вас, клиентите на „Алианц Банк България“ АД, и цели да ви информира за рисковете свързани с финансовите инструменти, инвестиционните продукти и услуги, за да може да вземете информирано инвестиционно решение. Моля обърнете внимание, че не е възможно да ви оповестим всички рискове и други съществени аспекти на финансовите инструменти, инвестиционни продукти и услуги. Рисковите фактори могат да се проявят едновременно и/или да се натрупват и така да окажат непредвидим ефект върху стойността на инвестицията.

Продуктови групи

Всеки инвестиционен продукт носи риск. Дори и при инвестиционните стратегии с нисък риск съществува известна степен на несигурност. За Ваше улеснение сме разделили финансовите инструменти на продуктови групи, които включват различни класове активи: дългови инструменти, акции, дялове от фондове, деривати и суровини. Част от тези продукти могат да бъдат закупени директно или индиректно, посредством инвестиция във взаимни фондове (колективни инвестиционни схеми). Друга част като напр. деривати, могат да бъдат закупени само директно.

Предупреждение за риск

Склонността за поемане на риск и инвестиционният хоризонт имат фундаментално значение при определяне на инвестиционния микс от продукти.

Склонността за поемане на риск показва какъв риск е готов да поеме инвеститорът, за да постигне своите цели. Склонността за поемане на риск трябва да съответства на вашето финансово състояние, личните ви предпочитания, опита, познанията и целите.

Инвестиционният хоризонт е ключов компонент при вземане на инвестиционно решение, тъй като ресурсите, които имате намерение да използвате в краткосрочен план не трябва да бъдат инвестирани в инструменти с висока променливост в цените като например акции. Ако разполагате с по-дългосрочен ресурс, то частта на инструментите с висока променливост на цените, съответно по-рискови и носещи по-висока доходност, може да е по-голяма.

Предупреждаваме ви, че цените на някои финансови инструменти са много волатилни т.е. имат резки колебания и могат да доведат до загуба на голяма част от инвестираната сума дори до загуба на цялата направена инвестиция.

Предупреждаваме ви, че някои финансови инструменти имат слаба ликвидност. При определени пазарни условия търговията може да се окаже слаба или да бъде спряна и това да създаде трудности при продажбата на закупен от вас инструмент или продажната цена да е много по-неблагоприятна отколкото при ликвиден пазар. При извънредни обстоятелства контрагентът може да няма възможност да прекрати предсрочно договора или да направи обратно изкупуване.

Предупреждаваме Ви, че промяната в цените на финансовите инструменти на развиващите се пазари може да е драматична. На тези пазари е възможно да няма разпоредби, предпазващи от манипулиране на пазара, търговия на базата на вътрешна информация и други разпоредби, имащи за цел осигуряване на равнопоставеност на пазарните участници.

Предупреждаваме Ви, че сделките с финансови инструменти могат да доведат до допълнителни транзакционни разходи, които са допълнителни към разходите за придобиване на инструмента. Ние ще Ви информираме за тези очаквани разходи.

Трябва да се убедите, че продуктът е подходящ за Вас и да поискате пълна информация преди вземане на решение.

Разумно е да не инвестирате всичките си средства в един актив, а да се възползвате от ползите, които носи диверсификацията по инструменти, региони, сектори, падежи, кредитен рейтинг и валута.

Препоръчваме ви да не извършвате сделки с инвестиционни продукти, ако не разбирате характера на договора, който сключвате, както и степента на риск която поемате.

В случай, че има одобрен проспект за търговия на съответния/ите финансов/и инструмент/и, инвестиционния посредник /ИП/ предоставя информация на клиента си относно местата, където този проспект може да бъде прегледан – а именно:

- За финансови инструменти, допуснати до търговия на "Българска Фондова Борса - София" АД на електронната страница на Комисия за финансов надзор (<http://www.fsc.bg/bg/polezna-informatsiya/prospekti-na-novi-emisii/>), на електронната страница на "Българска Фондова Борса - София" АД (<http://www.bse-sofia.bg/?page=ProspectusesOfIssuers>) и на съответната електронна страница на емитента. Отчети и разкрита информация от емитентите могат да бъдат намерени и прегледани от клиента в рубриката Новини от е-регистър на електронната страница на Комисия за финансов надзор (<http://www3.fsc.bg/eregnews/index.jsp?action>).
- За други финансови инструменти конкретна информация се предоставя при поискване.

✓ *Дългови инструменти*

Общо описание: Дълговите инструменти по същество представляват кредитно взаимоотношение под формата на търгуваем заем. Тези инструменти изразяват задължението на емитент (издател/длъжник) към облигационери/купувачи да бъде изплатена номиналната им стойност плюс определена лихва (за лихвоносни книжа) на точно определена/и бъдеща/и дата/и. Наред с класически облигации, съществуват и облигации със специални характеристики като конвертируеми облигации, облигации с вградени опции и други.

Облигациите имат следните основни параметри: емитент, номинална стойност, купон, матуритет/срочност, цена и обезпечение. Емитентът е кредиторполучателят – той може да е компания, институция или държава. Номиналната стойност /номинал/ е стойността на облигацията, която се изплаща на падежа. Матуритетът е времеви интервал, заключен между датата на издаване/емитиране/ на облигацията и датата на падежа ѝ. При повечето облигации, емитентът погасява главницата еднократно на падежа, но съществуват и облигации с амортизиране на главницата (изплащане на части преди падежа). Цената зависи от преобладаващите пазарни лихвени нива, очакванията на пазара за развитието на лихвените проценти, кредитния рейтинг на емитента, купона и времето до падежа. Купонът е лихвата, която

се заплаща върху номинала на датите на купонни/лихвени/ плащания. Обикновено лихвата се плаща на равни фиксирани периоди, например на всеки шест или дванадесет месеца, , но може да бъде и еднократно, на падежа на облигацията. Съществуват и безлихвени облигации, като там доходността се получава от разликата между инвестираната сума и номиналната стойност на облигацията. Изчисляването на лихвата зависи от възприетата конвенция за брой дни в периода и годината. Най-често използваните конвенции са „30/360“, „Act/365“, „Act/Act“ и др. Лихвата може да бъде фиксирана или плаваща спрямо определен референтен лихвен процент като EURIBOR, LIBOR, SOFIBOR и др. Някои облигации имат специални условия за определяне на купона, който например може да се определя на база доходността на индекс или на кошница от финансови инструменти. Други облигации имат вградени/добавени специални характеристики като опция за конвертиране в акции или за обратно изкупуване или за право на продажба. Според типа на обезпечението облигациите се разделят на различни видове – необезпечени, обезпечени с активи облигации, ипотечни облигации и др.

Според кредитния рейтинг на емитента и вида на обезпечението, облигациите могат да бъдат инвестиционен или спекулативен клас. Инвестиционен клас облигации имат кредитен рейтинг BBB- или по-висок. Облигациите от спекулативен клас имат кредитен рейтинг от BB+ или по-нисък. Облигациите с нисък кредитен рейтинг се наричат „junk bonds“ и се асоциират с висок риск.

Риск: Дълговите инструменти са изложени на кредитен риск на емитента, пазарен риск, реинвестиционен риск, ликвиден риск, политически риск, риск от предварително погасяване и от други вградените специални клаузи.

Кредитният риск на емитента е рискът от влошаване на кредитния рейтинг на емитента и вероятност от изпадането му в състояние да не може да посреща задълженията си по плащане на главницата и лихвите, съгласно погасителния план. Най-нисък е кредитният риск на държавните ценни книжа. По принцип всеки емитент, вкл. държава носи кредитен риск и може да се достигне до реструктуриране на дълга, а в най-лошия сценарий – до пълна загуба на инвестицията. Възможните причини са следните: Свръхзадлъжнялост/ несъстоятелност на емитента, загуба на пазари, промени в икономическата среда, мораториум върху плащанията, политическа нестабилност. По общо правило, клиентът като облигационер не участва в споделяне на загуби на емитента на облигации. Клиентът може да загуби само направената от него/нея инвестиция, свързаните с нея разноски, както и очакваната от него/нея доходност.

Пазарният риск е свързан с промяна в цените в резултат на промяна в лихвените проценти и/или валутните курсове, ако облигацията е деноминирана в чуждестранна валута. Цените са в обратна корелация с лихвените проценти (при покачване на лихвените равнища следва спад на цените и обратно). Инвестициите в дългови инструменти с плаващ купон са по-слабо чувствителни към пазарните промени, докато инвестициите в облигации с фиксиран лихвен процент са по-волатилни особено, ако са с дълъг матуритет или нисък лихвен курс. Колкото е по-дълъг срокът до падежа, толкова е по-чувствителна инвестицията към пазарните промени и толкова по-висок е пазарният риск. Инвеститорът няма да бъде директно повлиян от пазарните промени, ако държи инвестицията си до падежа.

Реинвестиционният риск е рискът от реинвестиране на получените парични потоци (купони, погашение по главницата и главницата при продажба преди падежа) при по-неизгодни пазарни условия например в период на по-ниски лихвени проценти.

Инфлационният риск е рискът от получаване на номинална годишна доходност по-ниска от размера на годишната инфлация. На този риск не са изложени някои дългови инструменти, които имат специални клаузи за промяна на купона според процента на инфлацията.

Ликвидният риск е рискът от невъзможност за продажба на инвестицията преди падежа. Ликвидният риск се измерва, чрез спреда (разликата) между цените купува и продава за

съответния инструмент. Колкото по-голям е спредът, толкова е по-малка ликвидността. Малки по обем емисии е възможно да бъдат търгувани при слаба ликвидност. По принцип държавните ценни книжа се считат за много ликвидни поради техния голям обем и многото пазарни участници, които търгуват ежедневно с тях. Кредитният и ликвидният риск се калкулират в рисковата премия на дълговите инструменти, която се измерва чрез доходността им над доходността по референтните държавни ценни книжа.

Риск от специални клаузи като клаузата за обратно изкупуване преди падежа или конвертирането на облигациите в акции. В първият случай конвертирането обикновено е в неизгоден за инвеститора момент, когато лихвените проценти са ниски и инвеститорът носи реинвестиционен риск. Във вторият случай инвеститорът може да не желае да се лиши от планирания в погасителния план паричен поток. Някои от облигациите са с вградени деривати, поради тези причини отново Ви препоръчваме да поискате пълна информация за продукта преди да инвестирате в него.

Политическият риск е рискът от налагане на мораториум върху плащанията на лихви и/или главници по емитирани дългови инструменти.

Инвестицията в дългови инструменти носи и така наречения събитийен риск, който произтича от настъпване на корпоративни събития като например поглъщане, сливане или вливане в друга компания и последваща промяна в стратегията и инвестиционните планове на компанията.

Профил на инвеститора: Инвеститорите в облигации залагат на относително постоянен доход. Те изискват ниска волатилност на цените и избягват високия риск. Изключение от това правило са инвеститорите в рискови облигации от спекулативен клас.

Ето защо ключово значение при избор на дългов инструмент е кредитното качество на емитента. В такива спекулативни книжа инвестират спекулативно ориентирани, но в същото време добре информирани инвеститори, които извършват внимателен подбор на своите инвестиции, правят постоянен мониторинг, преглед и наблюдение, диверсифицират портфейла си и имат финансовата възможност да понесат риска от загуби. Инвеститорите в чуждестранни облигации очакват печалба от промяна на лихвения диференциал, валутните курсове и географската диверсификация. За да се получи един балансиран портфейл е добре инвестициите в различни валути също да бъдат диверсифицирани. Затова инвестициите в подходящи взаимни фондове са едно добро решение от гледна точка на валутна и географска диверсификация.

Инвестицията в облигации, търгувани на "Българска фондова борса – София" АД или на друго място за изпълнение са предназначени за професионални, и непрофесионални клиенти.

✓ *Акции*

Общо описание: Акцията е ценна книга, която удостоверява, че притежателят ѝ (акционер) участва с посочената върху нея номинална стойност в капитала на акционерно дружество. Акции могат да бъдат налични (на материален носител) и безналични (права, регистрирани в съответна депозитарна институция); акциите могат да бъдат поименни или на приносител; акциите могат да бъдат обикновени или привилегирани (носят допълнителни права спрямо тези на обикновените акции). Акциите материаллизират определени имуществени и неимуществени права на своите притежатели в качеството им на акционери, например право на дивидент, на ликвидационен дял, право на глас в общото събрание на дружеството, както и други права, определени в закон или в устава на акционерното дружество. Цената им се определя от търсенето и предлагането на капиталовия пазар, както и от финансовото състояние на компанията, развитието на пазара и на състоянието на икономиката. При икономическа криза като напр. ипотечната криза в САЩ през 2007 г., кризата след 11 септември 2001 г., Руската дългова криза през 1999 г., Черният понеделник в САЩ през 1987 г. и много други цените на акциите рязко се понижават в краткосрочен план.

Инвестициите в акции могат да носят приходи под формата на дивиденди. Нивото на дивидентите зависи от стратегията на компанията (дали желае да изплаща дивиденди или обратното - да реинвестира печалбата обратно в компанията), както и от наличието и размера на печалба.

Риск: Аксиите са изложени на кредитен риск на емитента, пазарен риск, предприемачески риск, ликвиден риск и политически риск.

Кредитният риск на емитента е рискът от влошаване на кредитния рейтинг на емитента или на бранша, в който той оперира, което води до намаляване на пазарната цена поради по-висока вероятност за изпадане в неплатежоспособност/несъстоятелност. По общо правило, клиентът като акционер не участва в споделяне на загуби на публично дружество, търгувано на "Българска фондова борса – София" АД. Клиентът може да загуби само направената от него/нея инвестиция и разноси, свързани с нея.

Пазарният риск е свързан с промяна в цената на акцията и във валутния курс, в който е деноминирана акцията. Инвестициите в акции са изложени на динамични краткосрочни колебания в цените и са по-рискови от инвестициите в облигации. Обикновено в дългосрочен план, резките краткосрочни ценови колебания се компенсират взаимно и носят по-висока доходност от инвестициите в облигации. Това потвърждава инвестиционният принцип, че високият доход по правило е придружен с висок риск. Аксиите на така наречените "Blue chip" (блу чип) първокласни компании т.е. големи добре уставени компании със стабилни приходи са по-малко волатилни от останалите акции. Корелацията на една акция с пазара се измерва с показателя „бета“. Когато, този показател е по-голям от 1/по-малък от -1, акцията е по-волатилна от пазара като цяло представен със съответния индекс напр. SOFIX, Dow Jones, S&P 500, FSTE, DAX и др. Как цената, съответно доходността от дадена акция се движи спрямо държавни ценни книжа или спрямо референтен индекс се измерва с различни коефициенти напр. коефициенти на Sharpe, Treynor, Jensen и др.

Ликвидният риск е рискът от липса на възможност за продажба или покупка по справедлива пазарна цена. Той може да е много висок при липса на активен пазар или при изкуствено преустановяване на търговията на съответната борса. Ликвидният риск се измерва, чрез спреда (разликата) между цената на поръчките купува и поръчките продава. Колкото по-голям спред, толкова по-малка ликвидност. Този риск може да бъде много висок и дори може да доведе до загуба на цялата инвестиция.

Аксиите са изложени и на политически риск, който може да се прояви например в национализация на една компания.

Съществува и информационен риск от вземане на грешно решение за покупка или продажба, базирано на неточна, непълна или ненавременна получена информация.

Начин за намаляване на несистематичния риск е диверсификацията по видове акции, сектори и държави. Тя е препоръчителна при структуриране на портфейл от акции. Инвестициите в акции се препоръчват, когато инвеститорът не се нуждае от средствата си в краткосрочен план. Добре е те да заемат такъв процент от портфейла на инвеститора, който съответства на рисковия му профил, инвестиционен хоризонт и склонността за поемане на риск. Колкото по-кратък е инвестиционния хоризонт и по-консервативен е инвеститорът, толкова по-малък е процентът на инвестициите в акции като дял от целия портфейл инвестиции.

В допълнение съществува и систематичен риск - т.е. рискът стойността на една компания да се понижи вследствие на негативното движение на фондовия пазар или на определени сектори от него.

Профил на инвеститора: Поради високият риск, който носят акциите, инвеститорите в тях трябва да разполагат с Време, Кураж и в значителна степен Дисциплинираност. Инвеститорите в акции трябва да инвестират средства само ако те не са им необходими в краткосрочен план и могат да понесат съответните загуби. Освен това акциите трябва да заемат определен процент от портфейла според склонността на инвеститора за поемане на риск. При ниска склонност към риск инвестициите в акции не трябва да заемат повече от 30% от портфейла, при средна до 50 % и при висока – над 50%. Инвеститорите в акции е добре да диверсифицират портфейла си по сектори и държави. По принцип развиващите се пазари носят по-висок риск от добре установените и развити пазари. Инвеститорите с по-ниска склонност към риск следва да изберат инвестиция в "Blue chip" компании, докато инвеститорите с висока склонност към риск могат да избират инвестиции сред пълната гама от акции.

Инвестицията в акции, търгувани на "Българска фондова борса – София" АД или на друго място за изпълнение са предназначени за професионални, и непрофесионални клиенти.

✓ *Дялове на предприятия за колективно инвестиране (колективни инвестиционни схеми; взаимни фондове)*

Общо описание: По принцип колективната инвестиционна схема представлява механизъм, който дава възможност на голям брой инвеститори да "обединят" активите си и да ги предоставят за професионално управление на независим мениджър. Покупката на дялове от предприятия за колективно инвестиране (взаимните фондове) представлява алтернатива на директните инвестиции в аналогични класове активи. Взаимните фондове управляват портфейл от финансови инструменти с различни характеристики по отношение на риск и доходност. Цената на портфейла зависи от колебания в цените на отделните позиции, както и от взетите инвестиционни решения от мениджъра на портфейла.

Предимствата на инвестиция в този инструмент са свързани с намалени рискове поради диверсификация и професионално управление на портфейла както и с високата степен на ликвидност (взаимните фондове от отворен тип са задължени да обявяват цени за обратно изкупуване на определен период от време).

Класическите инвестиции на взаимните фондове обичайно включват държавни облигации с фиксирана лихва (treasury bonds, ДЦК), облигации и обикновени акции, но в зависимост от вида на инвестиционната схема могат да се разширят до деривати, недвижима собственост или други активи. Основните типове взаимни фондове се класифицират като консервативни (при които основната част от инвестициите са в облигации и/или инструменти на паричния пазар), балансирани или агресивни (при които основната част от инвестициите могат да бъдат в акции и/или техни производни). Типовете активи, в които инвестират предприятията за колективно инвестиране зависят от предлаганата инвестиционна стратегия, която включва и съответно ниво на риск. Колкото по-висока е склонността към риск, толкова е по-високо теглото на акциите и на облигациите със спекулативен кредитен рейтинг. Колкото по-дълъг инвестиционен период имате и колкото е по-висока склонността Ви към поемане на риск, толкова по-агресивен фонд може да изберете.

Някои фондове имат специални клаузи и безусловно гарантират възстановяване на цялата или част от инвестираната сума. Подобни схеми позволяват участие в позитивно движение на цените на базовите инструменти без пълно излагане към техния риск. В зависимост от структурата, някои фондове предлагат увеличен размер на гаранциите, когато стойността на управлявания портфейл достигне определени (по-високи) прагове или нива.

Риск: Дяловете на предприятия за колективно инвестиране са изложени на същите рискове, на които са изложени отделните финансови инструменти, включени в портфейла (изброени са по-горе), както и на риск от промяна на кредитния рейтинг на съответният фонд. Когато фондът

предлага продукти с гарантиране на инвестираната сума, той може да закупи външна гаранция от трето лице при което инвеститорът носи допълнителен кредитен риск към гаранта.

Поради високото ниво на диверсификация в съответния портфейл (фонд) и професионалното му управление, рисковете по правило се редуцират. Инвеститорът обаче компенсира организаторите на съответната колективна инвестиционна схема като заплаща определени такси и комисиони, което означава и редуцирано участие в печалбата на базовите инструменти.

Профил на инвеститора: Покупката на дялове са подходящи за инвеститори, които искат да инвестират в портфейл от разнообразни финансови инструменти и да се възползват от предимствата на диверсификацията и професионалното управление на портфейла. Покупката на гаранционен продукт е подходяща за инвеститори, които искат да участват в положителното движение на цените на инструментите, без да излагат инвестирания си капитал на пазарен риск.

Инвестицията в дялове на предприятия за колективно инвестиране са предназначени за професионални, и непрофесионални клиенти в зависимост от профила на схемата.

✓ *Варанти*

Описание: Варантът е ограничено във времето право (но не и задължение) да запишете акции, което се упражнява спрямо първоначалния емитент на базовите ценни книжа. Варантите имат следните основни компоненти: базов актив, цена на упражняване и съотношение на записване, падеж. Базовият актив е активът, към който е привързан варантът например акции или облигации. Цената на упражняване е цената по която се закупува или продава базовия инструмент, когато се упражни варанта. Съотношение на записване показва колко варанта са необходими за купуване или продаване на единица базов инструмент. Падежът определя срока, в който може да бъде упражнен варантът. Правото на записване, предоставено от варанта, е ограничено по време в резултат на което, ако инвеститорът не упражни правото си в предварително определения срок, инвестицията губи своята стойност.

Някои други инструменти също се наричат варианти, но всъщност те са опции (напр. право да придобивате ценни книжа, което може да бъде упражнено спрямо лице, различно от първоначалния емитент на ценните книжа, често наричано покрит варант).

Риск: Доходността на варантите зависи от доходността на базисния инструмент. Относително слабо движение в цената на базовата ценна книга води до непропорционално голямо движение – благоприятно или неблагоприятно - в цената на варанта. Делтата на варантите е много голяма т.е. единица промяна в цената на съответният базов инструмент води до повече от единица промяна в цената на варанта. Този ефект се нарича ливъридж. Благодарение на него, в случай на успешна инвестиционна стратегия тези инструменти имат по-висок доход в сравнение с директна инвестиция в базисния инструмент. Обратното също е в сила, т.е. ливъриджът води до по-големи загуби, ако цената на базисния инструмент се движи в неблагоприятна посока.

Ликвидният риск е рискът инвеститорът да не е в състояние да продаде актива по справедлива цена. Много варианти носят този риск поради липса на ликвиден пазар.

Друг основен риск е да не бъде упражнено правото за закупуване на базовия инструмент в определения срок, което може да доведе до пълна загуба на инвестицията. По общо правило, клиентът като притежател на варианти не участва в споделяне на загуби на публично дружество, издало варианти, търгувани на "Българска фондова борса – София" АД. Клиентът може да загуби само направената от него/нея инвестиция и разноски, свързани с нея.

Профил на инвеститора: Тези инструменти са подходящи за професионални инвеститори, които са добре запознати с присъщите рискове, наблюдават пазара непрекъснато и имат финансовата

възможност да понесат високия риск. Непрофесионалните инвеститори не трябва да инвестират в такива инструменти.

✓ Компенсаторни инструменти

Описание: Компенсаторни инструменти са компенсаторните записи и жилищните компенсаторни записи по [Закона за обезщетяване на собственици на одържавени имоти](#), както и поименните компенсационни бонове по [Закона за собствеността и ползването на земеделските земи](#) и по [Закона за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд](#).

Риск: Ценовият риск при инвестициите в компенсаторни инструменти се свързва с възможността от понижение на цената на финансовия инструмент. Ликвидният риск произтича от несигурността за наличието на развито пазарно търсене на компенсаторни инструменти или невъзможност за последващата продажба на притежаваните от инвеститора компенсаторни финансови инструменти. Целевият риск при компенсаторните инструменти се характеризира с ограничението за целево използване и инвестиране на този тип финансови инструменти само в конкретни проекти и сделки като платежно средство, приемано от държавата. Съответно съществува и правен риск от промяна в законодателството относно тези инструменти.

Профил на инвеститора: Инвестицията в компенсаторни инструменти, търгувани на "Българска фондова борса – София" АД са предназначени за професионални, и непрофесионални клиенти.

✓ Права за записване на финансови инструменти

Описание: Правата са финансови инструменти, даващи право за записване на определен брой финансови инструменти – акции или облигации във връзка с взето решение за увеличаване на капитала или емитиране на емисия облигации на публично дружество. Правата винаги се издават на базата на вече емитирани финансови инструменти и се търгуват на регулиран пазар.

Риск: Ценовият риск за правата, в което клиентът иска да инвестира, се характеризира с вероятността от понижение на цената им, в резултат от пазарни фактори. Или загуба на инвестираните средства при неупражняване на наличните права. Ликвидният риск произтича от несигурността за наличието на развито пазарно търсене на правата, което може да доведе до трудности относно продажбата им. По общо правило, клиентът като притежател на права не участва в споделяне на загуби на публично дружество, издало права, търгувани на "Българска фондова борса – София" АД. Клиентът може да загуби само направената от него/нея инвестиция и разноси, свързани с нея.

Профил на инвеститора: Инвестицията в права, търгувани на "Българска фондова борса – София" АД или на друго място за изпълнение, са предназначени за професионални, и непрофесионални клиенти.

✓ Деривати

Дериватът е финансов инструмент, чиято стойност се определя в зависимост от стойността на базисен актив – цена на облигация, цена на акция, цена на суровина, лихвени проценти, валутен курс, кредити, индекси и др. променлива. Дериватите изискват малка първоначална нетна инвестиция в сравнение с директна инвестиция във финансов инструмент, който реагира по аналогичен начин на изменението на пазарните условия. Дериватите могат да се използват за спекулативни цели или като хеджиращи инструменти за управление на инвестиционни рискове. Съществуват различни видове деривати но най-често срещаните са опции, фючърси и суапове.

Инвестицията в деривати често е свързана с голям риск и следователно инвестирането в деривативни инструменти трябва да се извършва много предпазливо.

Опции

Описание: Опцията дава право, но не и задължение за покупка/продажба на определено количество базов актив на фиксирана цена наречена "цена на упражняване" на или до определена бъдеща дата. Опция, която дава право на покупка се нарича кол ("call") опция, а опция която дава право на продажба се нарича пут ("put") опция. Опциите се търгуват на регулирани борси или извънборсово.

Притежателят на опция е лицето, което купува правото, възникващо от опцията - например правото да закупи акции на компания XYZ по предварително договорена цена на/ или до предварително определена дата. Издателят на опция (продавачът) е задължен да изпълни задължението, възникващо от опцията например да достави определен брой акции на компания XYZ по предварително договорена цена на / или до предварително определена дата. Цената на опцията се нарича премия и се заплаща от купувача на издателя на опцията. Цената на упражняване е цената, по която притежателят на опцията има право да закупи или продаде базовия актив. Датата на упражняване (падежа) на опцията, е датата на която ако опцията не се упражни тя престава да съществува и няма стойност.

Опции, които могат да бъдат упражнени за целия срок до датата на упражняване се наричат американски. Опции, които могат да бъдат упражнени само на определена дата се наричат европейски. Съществуват и по-сложни видове опции, които обичайно се наричат екзотични (например бинарни, дигитални, с подове и тавани и др.). Тези опции могат да създадат трудности по отношение на оценяване и/или хеджиране.

Риск: Рисковете при опциите зависят от това дали сте притежател (купувач) или издател (продавач) на опция. Основният риск при опциите е кредитния и пазарния риск. Кредитният риск е рискът продавача на опцията да откаже да продаде или закупи базовия актив на/до датата на упражняване.

Купуването на опции е по-малко рисково, отколкото продажбата на опции. Ако не пожелаете да упражните опцията ще загубите само премията плюс комисионите и транзакционните разходи. Колкото повече опцията е "извън парите" (т.е. текущата пазарна цена на базовия актив е по-благоприятна в сравнение с цената на упражняване) и колкото е по-близо времето до датата на упражняване, толкова е по-малка вероятността тя да бъде упражнена. Ако например закупите кол опция по фючърсен договор и я упражните, Вие придобивате фючърс и сте изложени на рисковете, които носят фючърсите.

Продаването/издаването на опции носи висок риск, защото Вие носите задължението да продадете или купите базов актив, ако опцията бъде упражнена. Рискът, който носите в този случай, е практически неограничен. Рискът може да се редуцира, ако притежавате базовия актив, който сте се договорили да продадете - т.нар. покрити кол опции. В този случай обаче издателят носи риска от падане на цената на базовия инструмент.

Фючърси

Описание: Фючърсните контракти са стандартизирани контракти за покупка/продажба на базов актив на определена бъдеща дата (дата на доставка или дата на сетълмент) по предварително определена бъдеща цена. За разлика от опциите тези договори дават на инвеститора задължение, а не право за покупка/продажба на базовия актив.

Фючърсите се търгуват на регулирани борси. Те се преоценяват ежедневно на база на ежедневните цени на фючърсите със същата дата на доставка и базов инструмент и при

неблагоприятно движение на цените от инвеститора се изисква доплащане на съответна сума по маржин/гаранционна сметка. Това означава, че относително малко движение може да доведе до пропорционално много по-голямо движение в стойността на вашата инвестиция, а това може да е както във ваша вреда, така и във ваша полза. На датата на сетълмента изпълнението може да е чрез физическа доставка или чрез паричен сетълмент.

Риск: Фючърсите носят основно кредитен и пазарен риск. Кредитният риск се свежда до невъзможност едната страна да заплати, а другата да достави базовия актив. Той е минимизиран поради участие на клирингова къща, която е контрагент по сделката за двете страни – продавач и купувач. Клиринговата къща поставя изискване за маржин/гаранционен депозит ("margin"), който се заплаща и от двете страни по сделката. Това означава, че фючърсите се преоценяват ежедневно по пазарни цени и Вие трябва да платите в пари ежедневно загубите, ако има такива.

Пазарният риск е рискът от промяна на цената на базовия актив в противоположна на очакваната посока. Ако дериватът е деноминиран във валута, различна от валутата на вашата сметка, движението на валутните курсове носи валутен риск.

Ликвидният риск е сравнително нисък, защото фючърсите са стандартизирани борсови контракти и по правило имат активен пазар.

Форуърди

Описание: Форуърдните контракти са контракти за покупка/продажба на базов актив на определена бъдеща дата (дата на доставка или дата на сетълмент) по предварително определена бъдеща цена. За разлика от опциите тези договори дават на инвеститора задължение, а не право за покупка/продажба на базовия актив. За разлика от фючърсите те не са стандартизирани, а са уникални (персонализирани) извънборсови контракти.

Риск: Форуърдите носят висока степен на риск. Кредитният риск е невъзможност едната страна да заплати, а другата да достави базовия актив. За разлика от фючърсите, при форуърдите няма клирингова къща, която да гарантира извършване на транзакцията.

Пазарният риск произтича от промяна в цената на базовия актив. За разлика от фючърсите, форуърдните контракти не се преоценяват ежедневно, но страните могат да договорят размяна на обезпечение.

Ликвидният риск при форуърдите е по-голям от този на фючърсите, тъй като форуърдите са извънборсови контракти.

Суапове

Описание: Суапът е дериват, при който двама контрагенти се договарят да разменят регулярно нетната разлика на една поредица от парични потоци срещу друга поредица от парични потоци. Най-популярният вид суап е лихвеният, при който едната страна се задължава да изплаща фиксирана лихва, а другата – плаваща, изчислени върху условна главница/номинална стойност. На датите за разчитане фиксираната лихва се съпоставя с плаващата и страната, която се оказва със задължение заплаща на другата нетната разлика между двете лихви, умножена по договорената главница.

Когато се разменят различни валути, суапът се нарича валутен суап, а когато двете страни се договарят да структурират и да търгуват отделно риска от изпадане в несъстоятелност на трета страна, суапът се нарича кредитен. При кредитен суап, купувача на защитата плаща периодични такси на продавача на защитата и в замяна получава застраховка в случай на настъпване на кредитно събитие. Суаповете могат да се използват за хеджиране или за спекулация.

Риск: Суаповете носят кредитен риск, който е присъщ на извънборсовите деривати, пазарен и ликвиден риск. При кредитен суап кредитният риск е по-висок от този на останалите видове суапове, защото освен кредитен риск на емитента има и кредитен риск на референтния кредитен портфейл.

Пазарният риск произтича от промяна в лихвените проценти в противоположна на очакванията посока. Например, при лихвените суапове страната, която плаща плаващ лихвен процент срещу получаване на фиксиран лихвен процент губи, ако лихвените проценти се качват и печели, когато те падат.

Суаповете се търгуват на нерегулирани пазари и по правило представляват силно персонализирани двустранни договори, поради което ликвидният риск при тях е сравнително висок.

Профил на инвеститора: Тези инструменти са подходящи за професионални инвеститори, които са добре запознати с присъщите рискове, наблюдават пазара непрекъснато и имат финансовата възможност да понесат високия риск. Дериватите са подходящи за професионални инвеститори, които искат да хеджират портфейл от финансови инструменти или да спекулират с промяна на цените на базовите инструменти, като инвестират по-малко отколкото биха инвестирали при директна покупка на базовия инструмент.

✓ *Суровини*

Описание: Суровините включват ценни и други метали (злато, алуминий, мед и др.), енергийни и селскостопански продукти. Те се търгуват на специализирани борси или директно между пазарните участници. В повечето случаи това се извършва под формата на стандартизирани фючърсни контракти. Инвестицията в суровини може да е директна или индиректна чрез инвестиция в дялове на предприятия за колективно инвестиране.

Риск: Суровините често са обект на големи движения в цените, което създава възможност за големи печалби или големи загуби. Обикновено движенията на цените на суровините са в обратна корелация с цените на акциите и могат да се използват за диверсификация на портфейла.

Върху цените на суровините влияние оказват много фактори като напр. картелните организации (напр. ОПЕК), цикличност на доставките и на търсенето, директни инвестиционни разходи, инфлация или дефлация, ликвидност, политически риск, времето и природните бедствия и др.

Профил на инвеститора: Инвестициите в суровини (или във фондове, които инвестират в суровини) са подходящи за професионални инвеститори, които не търсят доходност в краткосрочен план и имат висока склонност към риск. Инвестициите в суровини не трябва да заемат голяма част от портфейла и трябва да бъдат добре диверсифицирани с ниско рискови инструменти.

Други рискове

Освен изброените вече рискове всички продукти носят регулаторен риск и операционен риск.

Регулаторният риск е рискът от регулаторни промени, които променят потенциала за печалба или данъчното третиране на доходите или дори правят инвестицията незаконна. Този риск е непредвидим и зависи от множество икономически и политически фактори. Този риск е по-висок в развиващите се пазари. На тези пазари е възможно да няма или да не се тълкуват последователно разпоредби предпазващи от манипулиране на пазара, търговия на базата на вътрешна информация и други разпоредби имащи за цел осигуряване на равнопоставеност на пазарните участници. Инвеститорът може да се сблъска с трудности при търсене на

задоволителни съдебни компенсации при спор за собственост на актива или нарушаване на местните разпоредби.

Операционният риск е рискът от загуба поради грешки или неправилно функциониране на системи, процеси, персонал или външни събития. Проблемите в организацията и функционирането на съответната компания могат сериозно да навредят на вашите инвестиции във финансови инструменти. Бизнес рискът и особено рискът от некомпетентно или лошо управление на бизнеса, също може да повлияе в тази посока. Персонални и организационни промени могат да повлияят сериозно на такива рискове и по принцип операционният риск може да остане незабелязан извън организацията.

Риск от нестабилността на цената и евентуални ограничения на наличния пазар на такива инструменти – когато цената на финансовия инструмент е силно волатилна и нестабилна или е в резултат на събитие което оказва такова влияние, инструментите може да бъдат спрени или ограничени временно от търговия на съответния пазар където се търгуват. В този случай клиентът може да загуби цялата или част от инвестицията си.

Информация относно пречките или ограниченията пред излизане от инвестицията, например при неликвидни финансови инструменти или финансови инструменти с фиксиран срок на инвестицията, включително илюстрация на възможните начини за предсрочно излизане от инвестицията и последиците от всяко излизане от инвестицията, възможните ограничения и очакваните срокове за продажбата на финансовия инструмент до момента на възстановяване на първоначалните разходи по сделката за този вид финансови инструменти:

При неликвидни финансови инструменти излизането на инвестицията може да бъде осъществено трудно поради липса на пазарни участници в търговията. Рискът е загуба на цялата или частична инвестиция.

Относно финансови инструменти с фиксиран срок – например правата - ако клиент ги е закупил на дадена цена с изтичането на срока за упражняване на правата, клиентът губи инвестицията, която е направил. Но например при инвестиция в облигации, които носят лихва за клиента или в акции, по които се плащат дивиденди - цената може да бъде по-ниска при излизането но с реално реализирана печалба. Предсрочно излизане от дадена инвестиция става с нареждане от страна на клиента – той взима сам решенията за това къде и как да инвестира. Реализирането на продажба на финансови инструменти до възстановяване на първоначалните разходи на клиента може да бъде невъзможно поради пазарните условия.

Тази брошура е изготвена на основание чл.48 от Делегиран Регламент (ЕС) 2017/565 на Европейската Комисия от 25.04.2016.

Тази брошура не представлява инвестиционен съвет или препоръка за ползване на дадена услуга или инвестиция в даден финансов инструмент.